

LESEPLAN FOR RÅDE KOMMUNE

Lesing som grunnleggende ferdighet i alle fag.

FORORD

I Råde kommune er det nå fokus på at alle lærere er leselærere. Det betyr at alle lærere har ansvar for å hjelpe elevene til å bli allsidige lesere. Lærerne skal sammen sette fokus på elevenes leseopplæring i alle fag og på alle trinn. Det er derfor forpliktende at det pedagogiske personalet setter seg inn i planen, bruker den i det daglige arbeidet samt deler god praksis med andre ansatte i skolen.

Leseplanen for Råde kommune bygger på Opplæringsloven, sentrale styringsdokumenter som K06 og rammeverket for grunnleggende ferdigheter samt nyere forskning som er gjort tilgjengelig gjennom Lesesenteret i Stavanger.

Lesesenteret i Stavanger har utarbeidet LESELOS som retter oppmerksomheten mot seks områder som synes å være av spesiell betydning for god leseutvikling:

[målretting](#)- [førforståelse](#)- [koding](#)- [ordforråd](#)- [leseforståelse](#)- [metakognisjon](#).

Område koding i denne leseplanen omfatter lesing som en grunnleggende ferdighet i alle fag og vil ikke dekke alle de elementene som den grunnleggende lese og skrive opplæringen på de første årstrinnene inneholder.

I vurderingsarbeidet benytter kommunen observasjonsskjemaer fra LESELOS. Disse skjemaene er tilgjengelig på VOKAL.

LESEPLAKATEN

- Alle lærere er leselærere.
- Lesekompetanse omfatter leseglede, leseferdighet, lese- og læringsstrategier og informasjonskompetanse.
- Å velge den riktige teksten er avgjørende for elevens engasjement og læringsutbytte.
- Høytlesing er vel anvendt tid.
- Å snakke om tekster og bilder utvikler leseforståelse.
- Effektive lese- og læringsstrategier kan læres.
- Å snakke om leseprosessen er første skritt.
- Det eleven får til med veiledning og støtte i dag, kan han/hun få til alene i morgen – gradert støtte.
- Lesing og skriving henger sammen. Undervisning i skriveprosessen støtter leseprosessen.
- Innbydende omgivelser og lett tilgang på bøker er god lesestøtte.
- Positive forventninger og tilbakemeldinger er drivkraft i leseopplæringen.

VEILEDET LESING

Veiledet lesing synes å romme alt fra organisatoriske rutiner til systematisk veiledning om hvordan en kan lese, tenke og snakke om tekst og lesing på en målbevisst måte.

- Tekstene som benyttes skal være tilpasset elevenes ferdighetsnivå.
- Elevene må få den støtten de trenger for å lese tekstene.
- Utbytte av lesingen øker dersom elevene får anledning til å snakke sammen om innhold og form. Veiledet lesing legger stor vekt på læringsstøttende utviklingssamtaler.
- Elevenes lesing og deres arbeid før, under og etter lesing må observeres slik at lærergruppen kan lede elevgruppen mot deres nærmeste utviklingsone.

Læreren modellerer, støtter og veileder elevene gjennom teksten slik at alle elevene tilegner seg «lure leseknep» som de kan anvende i andre lesesituasjoner. Veiledningen vil være avhengig av eleven, trinn, opplæringsmål og den spesifikke teksten som skal leses. I veiledet lesing legger en vekt på:

- Før-, underveis- og etterlesing.
- Bruk av lese- og læringsstrategier.
- Veiledet lesing brukes enten i stasjonsarbeid (New Zealand modellen) eller i hele klassen med fag- og skjønnlitterære tekster.

Lesing er:

LESING = AVKODING X FORSTÅELSE X MOTIVASJON

Avkoding

Med avkoding menes å forbinde lyd og bokstav. Dette gjelder for norsk og alle andre alfabetspråk. Begrepet «å knekke lesekode» refererer egentlig bare til å kunne koble om fra bokstavlyder til ord, eller å skjønne det alfabetiske prinsippet som vårt språk bygger på. Dette er en teknisk ferdighet og innbefatter ikke forståelse. Denne måten å lese ord på blir slitsom, og det er en lite hensiktsmessig lesestrategi. Derfor må en lære seg å identifisere bokstavgrupper som hører sammen og gir mening. Lesehastigheten økes gjennom å opparbeide seg et register av slike ordbilder.

God leseundervisning innebærer at en fortsatt har fokus på fremme gode avkodingsferdigheter selv om elevene har knekket lesekode. Det er ikke bare bokstaver og ord som krever gode avkodingsferdigheter. Mange av tekstene elevene møter er sammensatte tekster som består av ulike grafiske elementer som bilder, tegninger og symboler. Lesing er å kunne forstå og kode om de ulike elementene og kunne sette disse sammen til en helhet. I undervisningen må en også rette oppmerksomheten mot avkoding av større enheter som setninger og sjanger.

Fagene representerer ulike tekstkulturer med ulike sjangre, ulike strukturer, tekstmønstre og et fagspesifikt vokabular. Tekster i ulike fag må leses på ulike måter. Læreren bør samtale med elevene om hva slags tekst de skal gå i gang med å lese, for å hjelpe dem med å justere lesemåte etter sjanger. Som lærer må man også rette elevenes oppmerksomhet mot hvilken støtte de kan få til å forstå ved å lese paratekster (kapitteloverskrifter, oversikter over læringsmål, ingresser, rammetekster og oppsummeringer). Kunnskap om hvordan en tekst er bygget opp, letter forståelsen og åpner for mer målrettet lesing.

Forståelse

Dette er den meningsskapende delen av leseprosessen. Den støttes av generell språklig kontroll, bakgrunnskunnskap og evne til å reflektere. Det er leseforståelsen som gjør det mulig å «hente ut informasjon av en tekst, tolke og trekke slutninger av det en har lest og reflektere over det som står og vurdere dette kritisk» (Sandell 2006). Grunnlaget for leseforståelse blir lagt allerede i førskolealder, og det må derfor arbeides systematisk med fokus på språk både i barnehage og skole. Læring gjennom lesing bygger på leseforståelse, og her har også foreldrene en sentral rolle.

Motivasjon

Sammen med avkoding og forståelse er motivasjonen en viktig faktor i leseopplæringen. Et godt læringsmiljø er dermed avgjørende. Læreren må være faglig trygg og ha kunnskap om ulike metoder dersom elevene skal oppleve lesing som en positiv aktivitet (Austad, 2003). Det er motivasjonen som gjør at elevene får lyst til å lese og setter i gang. Engasjement skaper drivkraft i lesingen. Leselyst kan dyrkes fram gjennom gode leseopplevelser. Leseglede smitter!

Hentet fra «Leseplan for Klepp kommune»

Lese- og læringsstrategier er mentale aktiviteter leseren velger å iverksette for å tilegne seg, organisere og utdype informasjon fra tekst, og for å overvåke og styre egen tekstforståelse.
(Bråten, 2007:67)

Lesing i alle fag – lesing av fagtekster. Et lite utvalg av muligheter.

<p style="text-align: center;">F Ø R L E S E F A S E N</p> <ul style="list-style-type: none"> • Planlegge • Klargjøre 	LESESTRATEGI	LÆRINGSTRATEGI – et lite utvalg av muligheter
	Målretting	<ul style="list-style-type: none"> • Formålet med lesingen • Lesemåte utfra formålet • Læringsmål og kriterier
	Gjøre seg kjent i teksten	<ul style="list-style-type: none"> • Bla igjennom teksten – hva slags tekst? • BISON – overblikk
	Hente fram bakgrunnskunnskap	<ul style="list-style-type: none"> • Samtalerunde med startere: «når jeg ser dette, tenker jeg på. Dette minner meg om...» • Lage tankekart • Bruke VØL-skjema • Skrivelogg
	Sortere teksten- lage en skriftlig oversikt	<ul style="list-style-type: none"> • Tankekart med overskrifter på ulike nivå (ulike farger) • Styrkenotat
	Nye ord og deres betydning	<ul style="list-style-type: none"> • Samtale om nye ord • Skjema/liste over nye ord og betydningen • Strukturert tankekart/ordkart

<p style="text-align: center;">L E S E F A S E N</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omforme • Bearbeide 	LESESTRATEGI	LÆRINGSTRATEGI – et lite utvalg av muligheter
	Lese hele kapittelet i sammenheng.	<ul style="list-style-type: none"> • Korlesing • Høytlesing fra lærer med lesestopp
	Lese avsnitt for avsnitt	<ul style="list-style-type: none"> • Læresamtale • Lesegruppe med roller – bruke rollekort • Startere • Lese med blyant i hånda • Merketursj • Tankekart • Nøkkelord og nøkkelsetninger • Jeg vet-setninger og jeg vet –tekst • Lage spørsmål FOSS strategi • Nye ord- ordkart/ordkort/ to eller tre kolonneskjema • Skrivelogg

<p style="text-align: center;">E T T E R L E S E F A S E N</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontrollere • Vurdere 	LESESTRATEGI	LÆRINGSTRATEGI – et lite utvalg av muligheter
	Oppsummere muntlig- hva har jeg lært?	<ul style="list-style-type: none"> • Samtale par/grupper/felles • Læresamtale • Dramatisere • Holde foredrag/presentasjon
	Oppsummering skriftlig- hva har jeg lest og lært?	<ul style="list-style-type: none"> • Sammendrag • Styrkenotat • Strukturert tankekart • Veggavis/powerpointpresentasjon/photostory... • Skrive fagtekst
	Refleksjon- hvordan har jeg jobbet? Hva har jeg lært?	<ul style="list-style-type: none"> • Refleksjonssamtaler/egenvurdering/kameratvurdering • Læresamtale • Refleksjonslogg VØL (L:lært)

Lese- og læringsstrategier.

For leseforståelse i alle fag.

Ved lesing av alle typer tekst fokuseres det på bruk av lese- og læringsstrategier, **FØR**, **UNDER** og **ETTER** lesingen.

Det skraverte feltet viser hvilke strategier det skal jobbes med i hele opplæringsløpet. De nevnte strategiene er *et minimum* av hva elevene skal lære.

Læringsstrategier	1. trinn	2. trinn	3. trinn	4. trinn	5. trinn	6. trinn	7. trinn	8. trinn	9. trinn	10. trinn
BISON (bilde og overskrifter)										
Tegne fra teksten, tegnekart og tankekart										
Spørreord for å strukturere teksten (hvem, hva, når)										
Kolonnenotat										
FOSS – spørsmål-svar										
Læresamtale (med sidemann)										
Tankekart – fra enkel til vanskelig struktur										
VØL-skjema										
Nøkkelord og nøkkelsetninger										
Begrepskart/ordkart										
BISON										
Strukturert tankekart										
Sammendrag										

8.-10. trinn repeterer alle læringsstrategiene.

Lese- og læringsstrategier er de strategiene en velger for å strukturere, organisere og bearbeide innholdet i det en leser for at læringsutbytte skal bli best mulig.

Lesemåter

<p>Skumlesing trenes når en gjør elevene oppmerksomme på meningsbærende enheter i teksten, overskrifter, enkeltord, setningsdeler, første setning i avsnittene osv. Målet er å skaffe seg oversikt over en tekst (BISON).</p>	<p>Skimming brukes gjerne i forbindelse med lesing av nettekster. Målet er det samme som med skumlesing – å skaffe oversikt over en nettekst og hva som er viktig å se nærmere på og hva en like gjerne kan navigere vekk fra.</p>	<p>Fotolesing er en metode en bruker for å få et kjapt og grovt overblikk over en tekst. Fotolesing er å kaste et fort blikk på sidene mens man blar gjennom boka. Med dette får du en oversikt over hvordan teksten er bygget opp og over en del av innholdet.</p>
<p>Hurtiglesing er å lese alle ordene hurtig og oppfatte det meste av innholdet.</p>	<p>Letelesing/skanning brukes når en er på jakt etter detaljer i en tekst. Letelesing leder sjelden til en helhetlig forståelse, men kan være hensiktsmessig når formålet med lesingen er å finne svar på konkrete spørsmål.</p>	<p>Nærlesing eller dybdelesing vil si å lese og bearbeide teksten på ulike måter for å lære. Den som nærleser bruker strategier i før-, under- og etter lesefasen.</p>
<p>Surfing er lesing på nett der leseren flyter med teksten og lar produsenten av teksten bestemme ruten eller at leseren følger den «veien» som han fanges av i øyeblikket.</p>	<p>Ikke-lineær lesing eller diskontinuerlig lesing, er lesing av tekster som ikke har en klar begynnelse eller slutt. Lesemåten trenes gjerne ved å lese nettekster, men også lære - boktekster kan benyttes for å lære elevene å skape sammenheng i sammensatte eller multimodale tekster. Elevene må lære seg å utnytte informasjonen fra bilder, grafer, tabeller, illustrasjoner, lydfiler osv. og gå opp egen «lesesti» gjennom nettekster så vel som læreboktekster</p>	<p>Stillelesing er å lese stille for seg selv, og er trolig den vanligste lesemetode i både fritidslesing og lesing i skolesammenheng. Lesemåten brukes mye, men er ikke alltid like effektivt. I ethvert klasserom sitter elever som ikke får med seg innholdet når de leser stille. Lærer må alltid følge opp forståelsen med samtaler, logger eller arbeid der de får anledning til å vise det de har lært.</p>
<p>Sentrallesing er lesing der oppmerksomheten orienteres mot midten av skjermen (nettekster).</p>		
<p>Periferlesing er lesing der oppmerksomheten ledes mot skjermens periferi – ut mot sidene og menyer og lenker.</p>	<p>Høytlesing er når læreren leser høyt for elevene, eller når elevene leser høyt for seg selv. Læreren modellerer god lesing og alle elevene får samme tilgang til stoffet. Mange elever har stort utbytte av å lese enkelte tekster på denne måten fordi det gjør det enklere å tilpasse lesefarten til innholdet og at de lærer bedre når de hører teksten samtidig som de leser den.</p>	<p>Opplevelseslesing er lesemetoden elevene oftest bruker i frilesing på skolen eller hjemme. Opplevelseslesing – av både faglitteratur og skjønnlitteratur – gir elevene leseerfaringer. De etablerer egne leseroller og lesevaner, og de kan bevisst og/eller intuitivt prøve ut ulike forståelsesstrategier</p>
<p>Korlesing er å lese høyt sammen med andre. Lesemåten egner seg spesielt godt når målet er å styrke leseflyt (uttale og intonasjon) og skape liv i teksten. Metoden brukes også for å gi lesestøtte når tekstene er utfordrende og vanskelige. Alle elevene får samme erfaring med teksten, lest like mye, like fort og samtidig.</p>		

Å skape engasjement og lesemotivasjon.

Lesemotivasjon er kanskje et mindre konkret begrep enn det lesestrategier og bakgrunnskunnskap er, men ikke mindre viktig. Elevene må derfor få gode lese- og mestringsopplevelser tilpasset mestringsnivå. Mestring fører til motivasjon, og gode leseopplevelser er med på å fremme leseutviklingen til den enkelte elev. Derfor er det svært viktig å lykkes med lesingen. **Tiltak som skal gjennomføres for å fremme engasjement og lesemotivasjon:**

1.-7.trinn

TILGANG TIL BØKER / BIBLIOTEK

- Besøk fra/på folkebiblioteket minimum en gang i året
- Ukentlige biblioteksbesøk – timeplanlagt
- Elevene skal ha tilgang til ulik litteratur og tidsskrifter i klasserommet – bokkasser
- Litteraturformidling skal skje jevnlig gjennom året

LESE «PROSJEKT»

- Et fakta/faglitterært leseprosjekt og et skjønnlitterært leseprosjekt i året – et av prosjektene er leseoppdragende og et er lesestimulerende
- Bokanmeldelse og bokpresentasjon minimum en gang i året

MENGDELESING

- Elevene skal ha stillelesing jevnlig.
- Elevene skal lese hjemme i selvvalgt litteratur (skjønn-faglitteratur, aviser, tegneserier, internett tekster...) minimum 60 minutter i uka
- Leseleksene skal være fra andre fag enn bare norskfaget

HØYTLESING

- Elevene skal lese høyt daglig for lesevenn/læringsvenn, for lærer eller i form av korlesing
- De voksne leser minimum 45 minutter fra ei skjønnlitterær bok hver uke (eventuelt lydbok på skolen, gjerne i matpausen)

8.-10. trinn

TILGANG TIL BØKER / BIBLIOTEK

- Elevene skal ha tilgang til skolebiblioteket jevnlig.
- Skolebiblioteket må ha et bredt tilbud av bøker i alle sjangre, tidsskrifter, ukeblader og tegneserier
- Elevene skal jevnlig ha litteraturformidling som inspirerer, motiverer og hjelper dem til å finne tekster og oppdatert litteratur som engasjerer

LESE «PROSJEKT»

- Det skal være et skjønnlitterært leseprosjekt minst en gang i løpet av ungdomsskolen
- Det skal være et faglitterært leseprosjekt minst en gang i løpet av ungdomsskolen
- Hver elev skal minimum fremføre en bokanmeldelse i løpet av ungdomsskolen

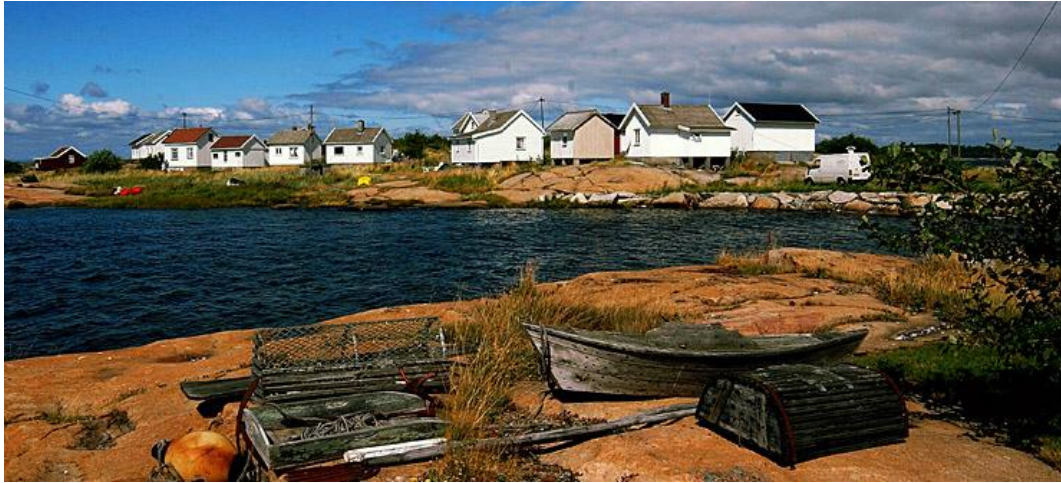
MENGDELESING

- Elevene skal ha stillelesing minimum 60 minutter - fag/ skjønnlitteratur i uka
- I det daglige arbeidet med lesing i alle fag, skal elevene få øvelse i å presentere lærestoff for hverandre ved hjelp av et bredt utvalg lese- og læringsstrategier
- Leseleksene skal være fra andre fag enn bare norskfaget

HØYTLESING

- Lese høyt i alle fag i den daglige undervisningen
- Korlesing, lesepartner, høytlesing...
- Lytte til høytlesing eller lydbok/lydfil

Videre er leseplanen delt inn i:

1.-2.trinn

3.-4.trinn

5.-7.trinn

8.-10.trinn

Årstrinnene tar for seg:

Målretting

Førforståelse

Koding

Ordforråd

Leseforståelse

Metakognisjon

1.-2.årstrinn

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at eleven:

- Vet hvorfor hun/han leser
- Orienterer seg i tekst
- Velger lese måte
- Velger forståelsesstrategi
- Vurderer måloppnåelse

Målretting

For 1. - 2.årstrinn er følgende målområder:

1. Uttrykker formålet med lesingen

Elevene skal:

- Lese målrettet for å forstå
- Bruke lesestrategi etter beskjed fra lærer

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Synliggjør egne forkunnskaper
- Bruker dem aktivt som støtte under lesing
- Vurderer justerer egne antagelser

Førforståelse

For 1.-2.årstrinn er følgende målområder:

1. Orienterer seg i teksten

Elevene skal:

- Undre seg over hva tittelen (på boka eller kapitlet) kan innebære
- Koble bildet til teksten
- Bruke bildetekst som støtte til å forstå
- Lese og forstå enkle diagrammer og tabeller

2. Utnytter egne forkunnskaper for å foregripe innholdet:

Elevene skal:

- Samtale som aktiviserer bakgrunnskunnskapene til elevene ved hjelp av spørsmål, film, bilder ol.
- Bruke lesestrategier som bevisstgjør egne forkunnskaper

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene skal kode:

- Bokstaver
- Bokstavsekvenser
- Ord
- Tegn
- Avsnitt
- Sjanger

Koding

For 1.-2.årstrinn er følgende målområder:

1. Har trygge kodingsferdigheter på bokstavnivå

2. Har trygge kodingsferdigheter på morfemnivå

På disse områdene bruker skolene sine planer for grunnleggende lese- og skriveopplæring.

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Ser etter ukjente ord
- Lærer seg ordene og bruker dem

Ordforråd

For 1.-2.årstrinn er følgende målområder:

1. Stopper opp ved og markerer

Elevene skal:

- Lese ord/setningen om igjen
- Lese videre for å se om ordet er forklart et annet sted i teksten

2. Tar i bruk strategier for nye ord

Elevene skal:

- Spørre medelev og/eller lærer

3. Bruker nye ord i presentasjoner

Elevene skal:

- Bruke ordene/begrepene rett i muntlige og skriftlige presentasjoner i forhold til trinnets temaer

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Strukturerer
- Stiller spørsmål
- Gjengir
- Gjenskaper
- Vurderer

Leseforståelse

For 1.-2.årstrinn er følgende målområder:

1. Strukturerer informasjon fra teksten

Elevene skal:

- Sette informasjon inn i tankekart og kolonner
- Skrive/tegne faglige begreper

2. Stiller spørsmål fra teksten

Elevene skal:

- Kjenne til spørreordene
- Lage spørsmål til tekst

3. Gjengir innholdet i teksten

Elevene skal:

- Skrive nøkkelord
- Gjenfortelle hovedinnholdet til en medelev

4. Gjenskape teksten

Elevene skal:

- Bruke tidligere erfaringer/forkunnskaper og ny kunnskap som sammenholdes
- Gjenskape egen tekst f.eks. ut fra nøkkelord

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Reflekterer over egen forståelse
- Reflektere over egne strategivalg

Metakognisjon

For 1.-2.årstrinn er følgende målområder:

1. Kontrollerer egen leseforståelse. Bevissthet om egen læring

Elevene skal:

- Kunne stille spørsmål om egen læring:
  - Hvorfor skal jeg lese denne teksten?
  - Hvordan skal jeg lese den?
  - Hvordan skal jeg arbeide for å nå læringsmålene?

3.-4.årstrinn

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at eleven:

- Vet hvorfor hun/han leser
- Orienterer seg i tekst
- Velger lese måte
- Velger forståelsesstrategi
- Vurderer måloppnåelse

Målretting

For 3. – 4. årstrinn er følgende målområder:

1. Utrykke formålet med lesing

Elevene på 3.trinn skal:

- Kunne sentrale begreper fra en fagtekst. Disse begrepene skal eleven kunne lese, skrive og forklare
- Skrive faktasetninger
- Lage spørsmål til teksten (ved hjelp av spørreord)
- Vurdere tekstens innhold og form
- Gjenfortelle innholdet
- Gjøre rede for personer og/eller handlinger i teksten

2. Velge lesestrategi/lese måte ut fra formålet

Elevene skal:

- Velge lesestrategi/lese måte etter beskjed fra lærer eller i samarbeid med lærer.
Følgende innføres på 3.trinn:
  - Letelesing
  - Lineær lesingFølgende innføres på 4.trinn:
  - BISON
  - Nøkkelord
  - Parlesing

3. Endre lesestrategi/lesemåter ved behov:

På 4.trinn skal elevene:

- Diskutere og reflektere over, i samarbeid med lærer og medelever: Hvordan lese denne teksten for å lære den? Hva er den mest effektive lesemåten i forhold til læringsmålene?

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Synliggjør egne forkunnskaper
- Bruker dem aktivt som støtte under lesing
- Vurderer justerer egne antagelser

Førforståelse

For 3.-4.årstrinn er følgende målområder:

1. Orienter seg i teksten

Elevene skal på 3.trinn:

- Se på/lese og hente informasjon fra bilder og bildetekster
- Se på /lese og hente informasjon fra kart, diagrammer, modeller og tabeller
- Se på /lese ord som er uthevet i teksten

Elevene skal på 4.trinn:

- Se på/ systematisere/ se sammenheng mellom tittel, avsnittsoverskrift og tekstens struktur

2. Utnytte egne forkunnskaper for å foregripe innholdet:

Elevene skal på 3.trinn:

- Samtale som aktiviserer bakgrunnskunnskapene til elevene ved hjelp av spørsmål, film, bilder ol.

Elevene skal på 4.trinn:

- Bruke lesestrategier som bevisstgjør egne forkunnskaper

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene skal kode:

- Bokstaver
- Bokstavsekvenser
- Ord
- Tegn
- Avsnitt
- Sjanger

Koding

For 3.-4.årstrinn er følgende målområder:

1. Har trygge kodingsferdigheter på bokstavnivå

2. Har trygge kodingsferdigheter på bokstav-sekvensnivå

Elevene skal på 3.trinn:

- Kunne diftongene

Elevene skal på 4.trinn:

- Kunne lese lange konsonantrike og lavfrekvente ord uten å nøle og feillese

3. Har trygge kodingsferdigheter på morfemnivå

Elevene skal på 3.trinn:

- Kunne dele ord i stavelser og morfem
- Kunne de ulike konsonantforbindelsene

Elevene skal på 4.trinn:

- Gjenkjenne og vite betydningen av minst 350 høyfrekvente ord

4. Lese med flyt

Elevene skal på 3.trinn:

- Lese sammenhengende
- Lese i forhold til tegnsetting og innhold

Elevene skal på 4.trinn:

- Lese raskt
- Lese automatisk
- Lese uanstrengt
- Lese med intonasjon

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Ser etter ukjente ord
- Lærer seg ordene og bruker dem

Ordforråd

For 3.-4.årstrinn er følgende målområder:

1. Stopper opp ved og markerer nye ord:

Elevene skal på 3.trinn:

- Lese setningen om igjen
- Spørre medelev og/eller lærer

Elevene skal på 4.trinn:

- Lese videre for å se om ordet er forklart et annet sted i teksten

2. Tar i bruk strategier for å lære nye ord

Elevene skal på 4.trinn:

- Notere ned hva ordet betyr, f.eks. i et begrepskart

3. Bruker nye ord i presentasjoner vil si at:

Elevene skal på 3.trinn:

- Bruke ordene/begrepene rett i muntlige og skriftlige presentasjoner i forhold til trinnets temaer

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Strukturerer
- Stiller spørsmål
- Gjengir
- Gjenskaper
- Vurderer

Leseforståelse

For 3.-4.årstrinn er følgende målområder:

1. Strukturerer informasjon fra teksten

Elevene skal på 4.trinn:

- Sette informasjon inn i tankekart og kolonner
- Skrive/tegne faglige begreper

2. Stiller spørsmål fra teksten

Elevene skal på 3.trinn:

- Stille spørsmål ved hjelp av spørreord

Eleven skal på 4.trinn:

- Bruke åpne og lukkede spørsmål

3. Gjengir innholdet i teksten

Elevene skal på 3.trinn:

- Gjenfortelle hovedinnhold til en medelev

Elevene skal på 4.trinn:

- Skrive nøkkelord

4. Gjenskape teksten

Elevene skal på 4.trinn:

- Bruke tidligere erfaringer/forkunnskaper og ny kunnskap som sammenholdes
- Gjenskape egen tekst f.eks. ut fra nøkkelord

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Reflekterer over egen forståelse
- Reflektere over egne strategivalg

Metakognisjon

For 3.-4.årstrinn er følgende målområder:

1. Kontrollerer egen leseforståelse. Bevissthet om egen læring

Elevene skal på 4.trinn:

- Kunne stille spørsmål om egen læring:
  - Hvorfor skal jeg lese denne teksten?
  - Hvordan skal jeg lese den?
  - Hvordan skal jeg arbeide for å nå læringsmålene?

5.-7.årstrinn

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at eleven:

- Vet hvorfor hun/han leser
- Orienterer seg i tekst
- Velger lese måte
- Velger forståelsesstrategi
- Vurderer måloppnåelse

Målretting

For 5.-7. årstrinn er følgende målområder:

1. Uttrykke formålet med lesing:

Elevene På 5.trinn skal:

- Skrive faktasetninger fra teksten
- Lage spørsmål, med og uten svar, fra teksten. (Ved hjelp av spørreord, tekst- eller tankespørsmål osv.)
- Trekke paralleller mellom innholdet i teksten og eget liv

Elevene på 6.trinn skal:

Elevene på 6 og 7.trinn skal:

- Kunne minst 10 nye ord fra en fagtekst. Disse skal eleven kunne lese, skrive og forklare eller bruke i faglige samtaler
- Vurdere tekstens innhold og form
- Velge lesestrategi, etter beskjed fra lærer, i samarbeide med lærer eller på selvstendig grunnlag.

2. Velge lesestrategi/lese måter ut fra formålet:

Elevene på 5.trinn skal::

- Velge lesestrategi/lese måte, etter beskjed fra lærer, i samarbeide med lærer eller på selvstendig grunnlag. Dette forutsetter at eleven har arbeidet med følgende lese måter:
  - Skumlesing/skimming
  - Letelesing
  - Nærlesing
  - Opplevelseslesing
  - Lineær lesing
  - Ikke-lineært
  - Stille for seg selv

- Korlesing
- Høyt (alene eller i gruppe.)

3. Endre lesestrategi/lesemåter ved behov:

Elevene på 5.trinn skal::

- Diskutere, drøfte og reflektere over (i samarbeid med lærer og medelever)
  - Hva er forskjellen mellom lesestrategiene/lesemåtene
  - Hvordan elevene leser tekstene
  - Hva er den mest effektive lesestrategien/lesemåten i forhold til læringsmålene

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Synliggjør egne forkunnskaper
- Bruker dem aktivt som støtte under lesing
- Vurderer justerer egne antagelser

Førforståelse

For 5.-7.årstrinn er følgende målområder:

1. Orienterer seg i teksten

Elevene på 5.trinn skal:

- Se på/lese og hente informasjon fra bilder og bildetekster
- Se på/lese og hente informasjon fra grafer, kart, diagrammer, modeller og tabeller
- Se på/lese og notere ord som er uthevet i teksten

Elever på 6.trinn skal:

- Se på/lese og hente informasjon fra bilder og bildetekster

Elever på 7.trinn skal:

- Se på og systematisere tittel og avsnittsoverskrifter

2. Utnytte egne forkunnskaper for å foregripe innholdet.

Elevene på 5.trinn skal:

- Samtale om og drøfte i gruppe spørsmål som aktiviserer bakgrunnskunnskaper
- Bruke lesestrategier som bevisstgjør egne forkunnskaper som VØL skjema, tankekart og BISON blikk. Se oversikt over læringsstrategier

Elever på 6.trinn skal:

- Samtale om og drøfte i gruppe spørsmål som aktiviserer bakgrunnskunnskaper

Elever på 7.trinn skal:

- Samtale om og drøfte i gruppe spørsmål for å foregripe innholdet

3. Vurdere (oppretholde eller endre) egne antagelser.

Elevene på 5.trinn skal:

- Ha jevnlig samtaler som bevisstgjør spørsmål som:
  - Hvorfor er det lurt å huske på det en kan fra før?
  - Jeg trodde teksten kom til å handle om fordi...
  - Hva handlet den egentlig om ?
  - Hva handlet den ikke om ?
- Bruke lesestrategier som VØL skjema. Se oversikt over læringsstrategier.

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene skal kode:

- Bokstaver
- Bokstavsekvenser
- Ord
- Tegn
- Avsnitt
- Sjanger

Koding

For 5.-7. årstrinn er følgende målområder:

1. Har trygge kodingsferdigheter på bokstavnivå, bokstav-sekvensnivå

Elevene på 5.trinn skal:

- Kunne de 500 mest høyfrekvente ordene
- Kunne bruke en rask og sikker avkodingsstrategi (leser ortografisk) ved å ha gode avkodingsferdigheter

2. Har trygge kodingsferdigheter på morfemnivå.

Elevene på 5.trinn skal:

- Kunne vise at de mestrer ortografi, tegnsetting, variert ordforråd og bruk av ulike setningskonstruksjoner med utgangspunkt i ulike tekster

Elevene på 6.trinn skal:

Elevene på 7.trinn skal:

- Ha kunnskaper om: stavelser, bokstavkombinasjoner som ng –skj etc, morfemer og bøyningsmorfemer, prefiks og suffiks

3. Leser med flyt

Elevene på 7.trinn skal:

- Plassere både trykk og tonefall på en måte som viser at de kjenner betydningen av enkeltord, meningsbærende uttrykk og setninger
- Utnytte informasjon fra komma, punktum, utropstegn-, spørre- og anførselstegn
- Variere stemmen for å framheve sentrale poeng
- Vurdere hvor det er naturlig å legge inn pauser

4. Leser i samsvar med særtrekk i ulike tekster.

Elevene på 5.trinn skal:

- Lese i samsvar med særtrekk ved de ulike sjangrene: fakta/sakprosa, skjønnlitteratur, tabeller, programoversikter, rutetabeller, diagrammer, kart

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Ser etter ukjente ord
- Lærer seg ordene og bruker dem

Ordforråd

For 5.-7. årstrinn er følgende målområder:

1. Stopper opp ved og markerer nye ord i en tekst.

Elevene på 5.trinn:

- Lese setningen om igjen
- Lese videre for å se om ordet er forklart
- Spørre medelev/lærer

2. Tar i bruk strategier for å lære nye ord

Eleven på 6.trinn skal:

- Notere ned hva ordet betyr, f.eks. i et begrepskart

3. Bruker nye ord i presentasjoner

Eleven på 5.trinn skal:

- Bruke ordene/begrepene rett i muntlige og skriftlige presentasjoner ifht. trinnets temaer
- Ta eget initiativ til å bruke nye ord/begreper i riktige sammenhenger

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Strukturerer
- Stiller spørsmål
- Gjengir
- Gjenskaper
- Vurderer

Leseforståelse

For 5.-7. årstrinn er følgende målområder:

1. Strukturere informasjon fra teksten.

Elevene på 5.trinn skal:

- Sette informasjon inn i grafiske strukturer, tankekart, kolonner og/eller matriser

Elevene på 6.trinn skal:

- Samle de faglige begrepene og opplysningene i logg og/eller tegning

Elevene på 7.trinn skal:

- Samle de faglige begrepene og opplysningene i logg og/eller tegning

2. Stille spørsmål fra teksten.

Elevene på 5.trinn skal:

- Lage spørsmål ved hjelp av spørreord
- Lage tekst og tankespørsmål

Eleven på 6. trinn skal:

Elevene på 7.trinn skal:

3. Gjengi innholdet i teksten.

Elevene på 5.trinn skal::

- Finne etterspurt informasjon fra teksten
- Skrive nøkkelord
- Skrive referat

4. Gjenskape teksten.

Elevene på 5.trinn skal::

- Sammenholde, kombinere og reflektere over informasjon for å tolke og forstå

Elevene på 6.trinn skal:

Elevene på 7.trinn skal:

- Bruke notater/logg for å skape selv (brev, foredrag)

5. Vurdere tekstens innhold og form

Elevene på 5.trinn skal:

- Vurdere
  - Sentrale ord og uttrykk Hvilken funksjon illustrasjonene har
  - Hvilken funksjon illustrasjonene har
  - Hva du lærte av å lese teksten

Elevene på 6.trinn skal:

Elevene på 7.trinn skal:

- Hva har forfatteren gjort for å få fram informasjon, synspunkter og ny kunnskap
- Hva har forfatteren gjort for å minne deg på det du kan fra før

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Reflekterer over egen forståelse
- Reflektere over egne strategivalg

Metakognisjon

For 5.-7. årstrinn er følgende målområder:

1. Kontrollere egen leseforståelse. Bevissthet om egen læring

Elevene på 5.-7..trinn skal:

- Kunne stille spørsmål om egen læring:
  - Hvorfor leser jeg denne teksten?
  - Hvordan skal jeg lese denne teksten?
  - Hvordan skal jeg arbeide for å nå læringsmålene?
  - Hva er det lurt at jeg gjør for å forstå dette?
  - Hva har jeg lært?

2. Reflektere over anvendte lesestrategier

Elevene på 5.-7.trinn skal:

- Kunne stille spørsmål som:
  - Hva er det lurt at jeg gjør for å forstå?
  - Hvilke strategier skal jeg velge for å forstå?
  - Vite hva han/hun skal gjøre dersom de ikke forstår teksten
- Sjekke målet – hva var det egentlig jeg skulle se etter?
  - Orienter seg i teksten en gang til
  - Bla tilbake i læreboka – hva kan jeg fra før?
  - Sjekke betydningen av ukjente ord i teksten
  - Kan jeg ha lest ett eller flere ord feil?
  - Kanskje det er lurt å systematisere informasjon
  - Det kan være lurt å snakke med noen andre om det jeg har lest

8.-10.årstrinn

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at eleven:

- Vet hvorfor hun/han leser
- Orienterer seg i tekst
- Velger lese måte
- Velger forståelsesstrategi
- Vurderer måloppnåelse

Målretting

For 8.-10. årstrinn er følgende målområder:

1. Uttrykke formålet med lesing

Elevene skal:

- Ha minst en lesetime i uka eller ti minutter hver dag
- Lese/lytte til minst en bok i året
- Jobbe jevnlig med lesestrategier og bevisstgjøres på hvilke strategier de skal bruke
- Kjenne til læringsmålene
- Finne ut av og lære seg nye ord i fagtekster
- Lage spørsmål med og uten svar fra teksten
- Vurdere tekstens innhold og form
- Trekke paralleller mellom innholdet i teksten og eget liv, så langt det lar seg gjøre
- Bruke skolebiblioteket.
- Ha leselekser i alle fag

2. Velge lesestrategi/lese måter ut fra formålet

Elevene skal:

- Velge lesestrategi/lese måte i samarbeid med lærer

3. Endre lesestrategi/lese måte ved behov

Elevene skal:

- Diskutere, drøfte og reflektere over:
  - Hva den mest effektive lesestrategi/lese måten er
  - Hva den mest effektive lesestrategi/lese måten i forhold til læringsmålene er

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Synliggjør egne forkunnskaper
- Bruker dem aktivt som støtte under lesing
- Vurderer justerer egne antagelser

Førforståelse

For 8.-10. årstrinn er følgende målområder:

1. Orienterer seg i teksten

Elevene skal:

- Strukturere informasjon fra teksten
- Stille spørsmål fra teksten
- Gjengi innholdet i teksten
- Vurdere tekstens innhold og form

2. Utnytter egne forkunnskaper for å foregripe innholdet

Elevene skal:

- Samtale/stille spørsmål om nytt tema som aktiviserer bakgrunnskunnskaper
- Bruke lesestrategier som bevisstgjør egne forkunnskaper

3. Vurderer (opprettholder eller endrer) egne antakelser

Elevene skal:

- Delta i bevisstgjørende samtaler om hvorfor det er viktig å hente fram bakgrunnskunnskap

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene skal kode:

- Bokstaver
- Bokstavsekvenser
- Ord
- Tegn
- Avsnitt
- Sjanger

Koding

For 8.-10. årstrinn er følgende målområder:

1. Leser med flyt

Elevene skal:

- Lese sammenhengende
- Lese raskt
- Lese automatisk
- Variere stemmen for å framheve sentrale poenger
- Vurdere hvor det er naturlig å legge inn pauser
- Utnytte informasjon fra komma, punktum, utropstegn, spørsmålstegn og anførselstegn

2. Leser i samsvar med særtrekk i ulike tekster

Elevene skal:

- Lese målrettet
- Bli bevisste på hva slags tekst de skal lese
- Lære om hvordan ulike tekster er bygd opp
- Kunne lese diagrammer, tabeller, symbol, formler, noter, aviser, brosjyrer, bruksanvisninger, oppskrifter, tekster fra internett, globus og kart

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Ser etter ukjente ord
- Lærer seg ordene og bruker dem

Ordforråd

For 8.-10. årstrinn er følgende målområder:

1. Stopper opp ved og markerer nye ord

2. Tar i bruk strategier for å lære nye ord/begreper

Elevene skal:

- Finne ut av hva nye ord betyr ved å:
  - Lese setningen på nytt og se etter forklaringer
  - Slå opp i ordbok
  - Spørre medelev eller lærer
  - Lage seg begrepskart
  - Samtale om ord/faguttrykk

3. Bruker nye ord i prøver/presentasjoner

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Strukturerer
- Stiller spørsmål
- Gjengir
- Gjenskaper
- Vurderer

Leseforståelse

For 8.-10. årstrinn er følgende målområder:

1. Strukturerer informasjon fra teksten

Elevene skal:

- Jobbe med ulike strategier som for eksempel
  - Tankekart, kolonnenotater, tabeller, matriser mm.

2. Stiller spørsmål fra teksten

Elevene skal:

- Delta i muntlig samhandling i plenum, par eller grupper.

3. Gjengir innholdet i teksten

Elevene skal:

- Bruke ulike strategier for å forklare innholdet i en tekst, for eksempel bruk av nøkkelord, tankekart, tema- og kommentarsetninger.

4. Gjenskaper teksten

Elevene skal:

- Komme med egne refleksjoner omkring teksten
- Relatere innholdet i teksten til egne erfaringer
- Ta i bruk ulike strukturerings-, spørre- og samtalestrategier, for eksempel:
  - Loggskrivning, rollesamtaler, rollespill, finne nøkkelsetninger, oppsummere innholdet i plenum, par eller grupper, oppsummere det faglige innholdet ved å skrive et femradersdikt, kolonnenotater, venndiagram, tankekart

5. Vurderer tekstens form og innhold

Elevne skal:

- Analysere, vurdere og reflektere over tekstens innhold og form, for eksempel ved å se på formmessige, strukturelle og språklige virkemidler og tekstens formål.

Den endelige måloppnåelsen innenfor dette er at elevene:

- Reflekterer over egen forståelse
- Reflektere over egne strategivalg

Metakognisjon

For 8.-10. årstrinn er følgende målområder:

1. Kontrollerer egen leseforståelse

Elevene skal:

- Bli bevisste på hvordan de leser ved å stille spørsmål som for eksempel:
  - Hva leste jeg nå?
  - Hva forstår jeg og hva forstår jeg ikke?
  - Hva har jeg lært?

2. Reflekterer over anvendte lesestrategier

Elevene skal:

- Bli bevisst på hvordan de lærer ved å stille spørsmål som for eksempel:
  - Hva kan jeg gjøre for å forstå teksten?
  - Hvilke strategier skal jeg velge for å nå læringsmålene?
  - Dersom jeg ikke forstår, hva kan jeg gjøre annerledes?
- Samtale om teksten